

Nr 44

Utlåtande i anledning av väckt motion om kontroll av elmätare.

I den till allmänna beredningsutskottet hänvisade motionen II:622 av herr *Fälldin* hemställes, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära förslag till förordning om kontroll av elmätare i huvudsaklig överensstämmelse med i motionen angivna riktlinjer.

I motionen anföres, att köpare av elektrisk energi bör ha berättigade krav på att använda mätinstrument visar rätt förbrukning. I regel har abonnent rätt begära provning av mätare. Om felvisningen överstiger 5 procent skall kraftleverantören svara för provningskostnaden, annars konsumenten. Provningsutföres emellertid så gott som uteslutande av leverantören och inga praktiska möjligheter finnes att få provningen utförd av ett opartiskt organ. Efter att ha omnämnt ett icke närmare preciserat fall, där felmätningen uppgives ha varit avsevärd, framhåller motionären det som mycket motiverat att abonnent, som misstänker felmätning, skall äga rätt att få mätaren provad genom ett opartiskt organ och utan kostnad. För att undvika missbruk bör rättigheten begränsas till en fri provning varje femårsperiod. Därutöver bör distributör åläggas att t. ex. en gång varje tioårsperiod utföra regelbunden kontroll av elmätarna.

Beträffande motiveringen i övrigt får utskottet hänvisa till motionen.

Utskottet har inhämtat yttrande över motionen från kommerskollegium, Landsbygdens elnämnd och Svenska elverksföreningen.

Kommerskollegium, som inhämtat yttrande från AB Ermi, landets enda mätarfabrikant, anför:

Erfarenheten visar att felmätning kan förekomma i elmätare och tekniskt sett föreligger — även om endast enstaka fall är känt för kollegium — givetvis också möjlighet att medvetet justera en elmätare så att den anger större förbrukning än den verkliga.

För en elkonsument kan det ur principiell synpunkt te sig otillfredsställande att behöva förlita sig på att distributören tillser att elmätarna fungerar riktigt. Det står honom givetvis öppet att själv låta företaga kontroll genom något opartiskt organ. Han kan i så fall vända sig antingen till annan distributör eller till statens provningsanstalt eller något av de företag som tillverka eller försälja elmätare eller konsulterande ingenjörsfirma som också brukar åtaga sig sådan kontroll. För elkonsumenten kan det måhända ibland vara svårt att avgöra vart han skall vända sig för att få kontrollen utförd, och den kan också understundom medföra icke obetydliga kostnader för honom. Mot denna bakgrund kan det för konsumenten te sig önskvärt att bättre möjligheter funnes till opartisk mätarkontroll.

Därest från det allmännas sida krav uppställas på regelbunden, opartisk kontroll av elmätare, torde det vara nödvändigt att ange hur en sådan

kontroll skall anordnas. Medan den enskilde elkonsumenten i det särskilda fallet icke minst med hänsyn till sin personkännedom kanske kan åtnöja sig med en kontroll som utföres av ett angränsande distributionsföretag, synes det knappast tillfredsställande att, därest ett statligt kontrollsystem genomföres, generellt utgå från att de olika distributionsföretagen skola kontrollera varandras mätare. Eftersom andra lokala möjligheter till mätarkontroll i allmänhet icke torde stå till buds skulle det bli nödvändigt att anlita statens provningsanstalt, konsulterande företag eller något av de tillverknings- eller försäljningsföretag, som åtaga sig mätarkontroll, eller att skapa en särskild kontrollorganisation.

Om möjlighet öppnas för elkonsumenterna att utan kostnader få kontroll utförd kommer sannolikt anspråken på kontrollresurserna att öka högst väsentligt. Det är knappast möjligt att utan ingående överväganden bedöma hur en organisation av detta slag bör vara uppbyggd. Sannolikt är emellertid att, vare sig redan befintliga kontrollmöjligheter utbyggas för ändamålet eller nya kontrollorgan tillskapas, kostnaderna för ett statligt kontrollsystem komma att bli betydande, särskilt om det skulle visa sig erforderligt att inrätta kontrollorgan på ett flertal platser i landet.

Med hänsyn till vad nu sagts synes det nödvändigt att noga överväga huruvida från principiell synpunkt kan anföras sådana krav på anordnande av en opartisk elmätarkontroll, som kunna motivera de icke obetydliga kostnader som ett statligt kontrollsystem av detta slag skulle medföra. Det kan därvid vara skäl erinra om att det numera finns åtskilliga områden där konsumenter av nyttigheter eller tjänster icke hava några motsvarande möjligheter, som erbjudas genom lagen om mått och vikt, till kontroll av förevarande slag. Så är fallet exempelvis i fråga om gas- och vattenleveranser och telefonabonnemang men även inom den vanliga handeln har med hänsyn av den tekniska utvecklingen befunnits möjligt att medge undantag från de kontrollkrav som eljest uppställas i fråga om mätning och vägning.

Vidare bör i detta sammanhang övervägas huruvida med hänsyn till betingelserna för felmätning och de hittillsvarande erfarenheterna på detta område verkligen föreligger något påtagligt praktiskt behov av ett statligt kontrollsystem av detta slag.

Beträffande betingelserna för felmätning har Aktiebolaget Ermi — som är den enda mätarfabrikanten i landet och som torde täcka mer än 50 procent av det årliga svenska mätarbehovet — i sin skrivelse anført att den enda förändring som en från början god mätare kan tänkas undergå med tiden, vore att den på grund av lagerslitning och därav åstadkommen ökad friktion i de rörliga delarna kan gå för sakta, vilket vore till nackdel endast för kraftleverantören. En orsak till att en mätare skulle börja gå för fort vore att bromsmagneten i mätarverket med tiden försvagades. En sådan magnetförsvagning kunde förekomma på äldre mätare, men enligt bolagets uppfattning vore denna typ av mätare redan ur bruk.

Enligt en undersökning rörande felfrekvensen hos elmätare, vilken sammanställts av Svenska elverksföreningen på grundval av uppgifter från ett 20-tal eldistributörer och varav kollegium tagit del, äro de fel som förekomma i elmätare i det helt övervägande antalet fall till eldistributörens nackdel. Endast hos några få distributionsföretag har vid de företagna undersökningarna fel med motsatt verkan uppdagats.

Den uppfattning rörande betingelserna för felmätning, som framlagts av Aktiebolaget Ermi är såvitt kollegium kan finna riktig, vilket också bestrykes av de uppgifter angående felfrekvensen vid elmätning, som lämnats av Elverksföreningen och som torde kunna anses tämligen representativa för distributionsföretagen överlag.

Såsom ovan antytts är endast ett fall av medveten feljustering av mätare till distributörernas fördel känt — vilket ägde rum på 1930-talet — och det finns icke skäl antaga att bedrägliga åtgärder av detta slag förekommit i andra fall. Icke minst mot bakgrunden av distributionsföretagens struktur och den lämplighetsprövning, som numera förekommer vid beviljande av områdeskoncessioner, ter det sig osannolikt att förfaranden av detta slag numera skulle kunna äga rum inom sådana företag.

Vidare må i detta sammanhang framhållas, att kollegium, som i stor utsträckning genom skrivelser från elkonsumenterna får del av deras synpunkter beträffande distributionsförhållandena, icke kan erinra sig några klagomål från detta håll beträffande elmätare.

Med hänsyn till vad nu anförts anser kollegium för sin del att det praktiska behovet av ett statligt ingripande på detta område är jämförelsevis ringa. De överväganden av psykologisk eller principiell natur, som kunna anföras till stöd för förslaget om införande av en sådan kontroll, kan enligt kollegii mening icke motivera de betydande kostnader som en kontrollorganisation skulle medföra. Kollegium anser sig därför för sin del icke böra tillstyrka bifall till den förevarande motionen.

Landsbygdens elnämnd delar uppfattningen, att konsumenten skall vara garanterad en rättvisande strömdebitering och att kostnaden för felaktig sådan skall stanna å kraftleverantören. Frågan bör emellertid ses praktiskt. Okynnesanmälningar måste undvikas. Nämnden anser sig icke kunna ta ställning till om nu utformade bestämmelser gynnar den ena parten mer än den andra. Nämnden anser emellertid det väl motiverat att kraftleverantör åläggas att med bestämda intervaller utföra regelbunden kontroll av elmätarna.

Elverksföreningen framhåller, att goda elmätare och en riktig funktion hos dem är av stor betydelse ej enbart för konsumenten utan i minst lika hög grad också för eldistributören. Antalet elmätare i landet uppskattas till 2,5 å 3 miljoner. Årligen uppsättes 100 000 å 150 000 nya mätare, vilket innebär en successiv förnyelse av mätarbeståndet under loppet av 25 å 30 år. Regelbunden kontroll sker av det helt övervägande antalet i landet befintliga elmätare. Kontrollen sker vid väl utrustade mätarlaboratorier vid städernas och samhällenas elverk, vid de större kraftföretagen ävensom vid en avsevärd del av landsbygdsföretagen. För att få en aktuell belysning av provens innebörd har föreningen nyligen på begäran av kommerskollegium gjort en rundfråga till ett 30-tal slumpvis uttagna distributionsföretag.

Undersökningen gav följande bild av de faktiska förhållandena. Antalet företag, som tillfrågades, utgjorde 30. Sammanlagda abonnentantalet uppgår till ca 1,35 miljoner. Regelbunden kontroll av varje mätare på labora-

torium sker med tidsmellanrum av i regel 7—12 år. Antalet per år av konsumenterna begärda undersökningar uppgår till 1 å 2 promille av de anslutna mätaerna (vid de större verken väsentligt mindre). Det ojämförlikt största antalet mätare kontrollerade efter dylik anmälan visar minusfel, d. v. s. mätaerna gå för sakta till fördel för abonnenten. I de fall plusfel förekommit, ha de så gott som alltid hållit sig inom acceptabla gränser (i regel mellan 2,5 och 5 procent).

Sammanfattningsvis anför föreningen att kvaliteten hos i Sverige använda mätare är hög, att regelbunden kontroll redan utövas i fråga om det ojämförlikt största antalet mätare och att möjligheter finnes att få opartisk provning utförd. Vid de kontrollmätningar, som företagits på konsumentens begäran har det visat sig att i det övervägande antalet fall felvisningen varit till abonnentens fördel. I de återstående fallen har felet endast undantagsvis varit större än några få procent. Fri kontroll av mätare på begäran av abonnent skulle medföra avsevärda kostnader, som i sista hand abonnenterna själva måste betala.

Föreningen avstyrker motionen.

Utskottet

Det är givetvis önskvärt, att mätinstrument på vilka avgift grundas visar rätt, så att icke ena parten gynnas på den andras bekostnad. Såvitt av inhämtade yttranden framgår synes i fråga om elmätare större missvisningar vara sällsynta, och i de fall, då dylika påvisats, uppges de i regel ha varit till elkraftkonsumentens fördel. Från elkraftleverantörerna har emellertid inga krav på kontroll framförts.

Härtill kommer att kontroll av elmätare är en tämligen omständlig procedur och att regelbunden kontroll skulle orsaka stora kostnader. Det synes utskottet icke motiverat att ålägga vare sig samhället, eldistributörerna eller elkonsumenterna dessa kostnader, då missförhållanden endast i mycket sällsynta undantagsfall kunnat påvisas. Utskottet får därför hemställa,

att motion II:622 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 8 maj 1962

På allmänna beredningsutskottets vägnar:

NANCY ERIKSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar Möller*, Sörlin, Axel Emanuel Andersson, Hedström, Olofsson, Ringaby, Tage Johansson, Schött och Eric Petersson*;

från andra kammaren: fru Eriksson i Stockholm, herrar Jacobsson i Sala, Hamrin i Jönköping, Dickson, fru Jäderberg, herrar Svensson i Kungälv, Björkänge, fru Ekroth, herrar Westberg och Edlund.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.